

केन्द्रीय विद्यालय संगठनम्, मुम्बई संभागः

अर्धवार्षिक परीक्षा (2025-26)

नमूना प्रश्न पत्र

विषय-संस्कृतम्(119) कक्षा-अष्टमी पूर्णांक-60 अवधि:- 2:30 होरा:

विद्यार्थी नामः -

अनुक्रमांकः - दिनाङ्कः -

निरीक्षकस्य हस्ताक्षरम् - परीक्षकस्य हस्ताक्षरम् -

सामान्याः निर्देशाः

1. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः भागाः सन्ति।

खण्ड(क)-अपठित-अवबोधनम् = 10अङ्काः

खण्ड(ख)-रचनात्मकं कार्यम् = 10अङ्काः

खण्ड(ग)-अनुप्रयुक्त व्याकरणम् = 14अङ्काः

खण्ड(घ)-पठित-अवबोधनम् = 26अङ्काः

2. समस्ताः प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।

3.प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् एव लेखनीयानि।

Page 1 of 9

खण्डः – (क) अपठित-अवबोधनम् - (अङ्काः- 10)

प्रश्नः 1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

10

स्वामी विवेकानन्दः अमेरिकादेशे भारतीयसंस्कृत्याः प्रचारं करोति स्म। कश्चन् श्रोता उपहासपूर्वकम् उक्तवान् -”अहो भारतीयसंस्कृत्याः विसंगतिः। लक्ष्म्याः वाहनम् उलूकः, सरस्वत्याः वाहनं हंसः इति।” विवेकानन्दः अवदत्-”, एषः एव अस्माकं भवतां मध्ये दृष्टिभेदः। धनाधीनः जनः उलूकवत् आचरति। विवेकम् आश्रितः नरः विद्वान् भवति। अत एव सरस्वत्याः वाहनम् हंसः लक्ष्म्याः वाहनम् उलूकः इति।”

(क) एकपदेन उत्तरत - 4*1=4

I. लक्ष्म्याः वाहनम् कः अस्ति? उत्तरं

II. कम् आश्रितः नरः विद्वान् भवति ? उत्तरं

III. कः अमेरिकादेशे भारतीयसंस्कृत्याः प्रचारं करोति स्म? उत्तरं

IV. हंसः कस्याः वाहनम्? उत्तरं

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - 2*2=4

I. विवेकानन्दः श्रोतारम् उलूकहंसविषये किम् उत्तरम् अयच्छत्?

उत्तरं

II. कश्चन् श्रोता उपहासपूर्वकम् किम् उक्तवान्?

उत्तरं

(ग) यथानिर्देशम् उत्तरत - 1*2=2

(i) “धनाधीनः जनः” अत्र विशेष्य पदं किम्? उत्तरं

(अ) धन (ब) आधीन (स) जनः (द) धनाधीनः

(ii) “उक्तवान्” अस्याः क्रियायाः कः कर्ता? उत्तरं

Page 2 of 9

(अ) श्रोता (ब) स्वामी (स) विवेकानन्दः (द) हंसः

खण्ड ख - रचनात्मकलेखनम् - 10 अंकाः

प्रश्नः 2. अधोलिखितं संवादं मञ्जूषायां प्रदत्तः पदैः पूरयत - 1*5=5

सन्देहः,	आपत्तिभ्यः,	माता,	मातृभूमिः,	स्वकर्तव्यानि
----------	-------------	-------	------------	---------------

अनुव्रतः - मित्र! अद्य एकां सूक्तिं स्मरामि -‘(१)गुरुतरा भूमेः पिता।

उच्चतरः च खात्।’

सञ्चितः- सत्यम् एवं उक्तम्। माता भूमेः महत्तरा भवति। नास्ति अत्र (२).....।

अनुव्रतः- (३)..... अपि मातृवत् अस्मभ्यम् अन्नं जलं च यच्छति।

सञ्चितः- पिता अस्मान् सर्वाभ्यः (४) रक्षति।

अनुव्रतः- सम्यक् कथयसि। अस्माकम् अपि एषः संकल्पः भवेत् यत्-’ वयम् अपि तौ प्रति

(५)..... पालयिष्यामः।

प्रश्नः 3. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषातः पदानि च प्रयुज्य पञ्च वाक्यानि रचयत- 1*5=5

विशालं,	जनाः,	पादकन्दुकेन ,	क्रीडाक्षेत्रस्य,	बालकाः
---------	-------	---------------	-------------------	--------

- (क) इदं चित्रम्.....अस्ति ।
(ख) क्रीडकाः.....सह खेलन्ति।
(ग)पादकन्दुकक्रीडाम् पश्यन्ति।
(घ) क्रीडा क्षेत्रम्..... अस्ति।
(ङ) सर्वे.....धावन्ति।

खण्ड 'ग' - अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (14 अङ्काः)

प्रश्नः 4. समासयुक्त पदेन रिक्तस्थानं पूरयत- 1*4=4

- (क) गण्डक्याः तीरम् तस्मिन् -
(ख) ताण्डुलानां कणाः तान्. -
(ग) जालस्य अपहारकाः तान् -
(घ) अवपाताद् भयम् तस्मात् -

प्रश्नः 5. उदाहरणानुसारम् उपसर्गः योजनेन क्त्वा-स्थाने ल्यप्-प्रत्ययस्य प्रयोगं कृत्वा पदानि परिवर्तयत- 1*4=4

सम् ,	आ,	उप,	उद्,	वि,	प्र
-------	----	-----	------	-----	-----

(क) छात्रः गृहं गत्वा भोजनं करोति।

.....

(ख) माता वस्त्राणि क्षालयित्वा पचति।

.....

(ग) शिक्षकः श्लोकं लिखित्वा पाठयति।

Page 4 of 9

.....

(घ) रमा स्थित्वा गीतं गायति।

.....

प्रश्नः 6. उचितं शब्दरूपं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत। 1*3=3

(क) रमया सह क्रीडन्ति ।

(अ) ताः (ब) सः (स) तौ (द) सा

(ख) निमन्त्रण पत्रं दास्यामि।

(अ) आवाम् (ब) अहम् (स) वयम् (द) त्वम्

(ग) पुस्तकम् पठ ।

(अ) त्वम् (ब) यूयम् (स) युवाम् (द) सः

प्रश्नः 7. उचितैः धातुरूपैः वाक्यानि पूरयत- 1*3=3

(क) वयम् विद्यालयं गत्वा गुरुं।

(अ) नमति (ब) नमावः (स) नमामः (द) नमासि

(ख) अहम् पुस्तकानि.....।

(अ) पठतः (ब) पठन्ति (स) पठामि (द) पठति

(ग) रामः विद्यालयः।

(अ) गच्छामि (ब) गच्छति (स) गच्छतः (द) गच्छसि

Page 5 of 9

खण्ड 'घ' पठित अवबोधनम् (26 अङ्काः)

प्रश्नः 8. अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि यथानिर्दिष्टम् उत्तरत -5

कारागारे निवसन् सः 'बन्दीरात्मकथा', 'कारा-कविता', 'धर्मपद', 'गो-माहात्म्य', 'नचिकेता-उपाख्यान', इत्यादीनि बहुप्रेरणादायीनि पुस्तकानि ओडिआ भाषया विरचितवान्। सर्वदा स्वदेशस्यैव वस्त्राणां वस्तूनां च उपयोगं कृतवान्। मरणासन्नं स्वपुत्रमपि विहाय जलप्लावपीडितान् भारतमातुः सहस्रशः पुत्रान् उद्धर्तुं गृहात् बहिः निर्गतः समाजमसेवत च। देशसेवातत्परस्य गोपबन्धुवर्यस्य प्रसिद्धं प्रेरणादायकं वचनमधुनापि जनमानसेषु राष्ट्रभक्तिं जागरयति।

(क) एकपदेन उत्तरत -

$\frac{1}{2} * 2 = 2$

I. किम् विहाय गोपबन्धुः बहिः निर्गतः?

उत्तरं

II. स्वदेशस्य वस्त्राणां उपयोगं कः कृतवान्?

उत्तरं

(ख) पूर्ण वाक्येन उत्तरत -

$1 * 2 = 2$

I. कः समाजम् असेवत?

उत्तरं

II. कः जनमानसेषु राष्ट्रभक्तिं जागरयति?

उत्तरं

(ग)निर्देशानुसारम् उत्तरत - $1*2=2$

I. 'सः समाजम् असेवत' इत्यत्र क्रियापदं किम्? उत्तरं

(अ) समाजम् (ब) सः (स) असेवत (द) सततम्

II. 'अन्तः' इति पदस्य विलोमपदं किम् ? उत्तरं

(अ) कारा (ब) विहाय (स) बहिः (द) निर्गतः

Page 6 of 9

प्रश्नः 9. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखतः - 5

क्रोधान्द्रवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः।

स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति ॥

(क) एकपदेन उत्तरत - $\frac{1}{2} * 2 = 1$

I. सम्मोहः कस्मात् भवति ? उत्तरं.

II. स्मृतिभ्रंशाद् कः भवति ? उत्तरं

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - $1*2=2$

I. मनुष्यः कथम् नश्यति ?

उत्तरं

II. बुद्धिनाशः कस्मात् भवति?

उत्तरं

(ग) निर्देशानुसारं उत्तरत :- $1*2=2$

I. "कोपात्" इत्यर्थे किं पदं प्रयुक्तम्। उत्तरं

(अ) क्रोधात् (ब) विभ्रमः (स) स्मृति (द) नाशः

II. “सम्मोहः” इति पदस्य विपरीतार्थकं पदं किम् । उत्तरं

(अ) नाशः (ब) प्रबोधनः (स) स्मृतिः (द) बुद्धिः

प्रश्न:10. रेखांकितानि पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत- 1*5=5

(क) मन्त्राः वेदेषु भवन्ति ।

Page 7 of 9

उत्तरं

(ख) वेदस्य अपरं नाम श्रुतिः ।

उत्तरं

(ग) अहं समाजाय श्रमं करोमि।

उत्तरं

(घ) ईश्वरस्य प्रार्थनया शान्तिः प्राप्यते।

उत्तरं

(ङ) वयम् ईश्वरं नमामः।

उत्तरं

प्रश्न:11. समुच्यतेन पदेन सह स्तम्भौ मेलयत- 1*5=5

(अ)

(ब)

(क) सर्वभूतानाम् पुनः पुनः प्रश्नकरणेन।

(ख) अनुद्विगमनाः स्थिरमतिमान्

(ग) स्थितधीः इन्द्रियसंयमी

(घ) परिप्रश्नेन यस्य मनः विचलितं न भवति

(ङ) संयतेन्द्रियः सर्वेषां प्राणिनाम्

(क).....

(ख).....

Page 8 of 9

(ग).....

(घ).....

(ङ).....

प्रश्न:12 पाठानुसारं समुचितेन पदेन श्लोकं पूरयत - ½ *4=2

स्वाध्यायाभ्यसनं , दृढनिश्चयः , संयतेन्द्रियः , क्रोधात्

(क) श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः

(ख) चैव वाङ्मयं तप उच्यते।

(ग) सन्तुष्टः सततं योगी यतात्मा.....।

(घ) भवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः।

प्रश्न:13. मञ्जूषातः उचितं पदं चित्वा रिक्त स्थानानि पूरयत। 1*4=4

पुस्तकानि, अनुसरणम्, जन्म , वस्तूनाम्

(क) गोपबन्धुः सर्वदा स्वदेशस्यैव उपयोगं कृतवान् ।

(ख) सः ओडिआभाषया बहुप्रेरणादायीनि रचितवान्।

(ग) देशवासिनः ममकुर्वन्ते ।

(घ) गोपबन्धुः सुआण्डो - ग्रामे..... लब्धवान्।
